

Van Frijling, Akkerman en Stroeve tot Kota Radja

Een historische kroegentocht (4)

E. Wolbink

Vanouds kende de stad Hardenberg verschillende etablissementen waar de burgers en buitenlui door dag en tijd terecht konden voor een hartversterkertje, een eenvoudige warme maaltijd of een gerieflijke slaappleaats. Hardenberg lag langs de bekende handelsroute - de Hessenweg - naar het Duitse achterland en ontving vele passanten die soms de nacht doorbrachten in de stad. Eén van de jongere horecabedrijven betreft het Café Frijling, nu geadresseerd aan de Stationsstraat nr. 24, dat kort na de vorige eeuwwisseling de deuren opende voor het publiek.

Stationskoffiehuis Frijling

De geschiedenis van het café Frijling begon rond 1900, toen bakker en winkelier Carel Wynoldus Hombrink zijn huis annex bakkerij in de verkoop deed. Zijn woon-/winkelpand was gesitueerd in het zuidoosten van Hardenberg, aan wat later de Stationsweg zou gaan heten. De nieuwe eigena-

ren werden Gerhardus Frijling en zijn vrouw Arendje Knol. Het horeca-echtpaar bezat al een koffiehuis, gelegen nabij de Voorstraatbrug, net aan de overzijde van de Vecht op De Brink in Heemse. Het echtpaar Frijling had een vooruitziende blik. Zij zagen hun kansen schoon om de opstallen van Hombrink te kopen met in het achterhoofd dat het niet lang meer zou duren voor er een heuse spoorlijn langs Hardenberg zou worden aangelegd. De besluitvorming daartoe was in 1899 afgerond, maar het zou nog enkele jaren duren voor de treinen het 'station Harden-

Groepsfoto, gemaakt rond 1910 bij de veranda van het café Frijling. Derde van links: Graads Frijling. Op de stoel zit zijn echtgenote Arendje Knol. Geheel rechts: dhr. Kloekhorst (bijgenaamd 'Klooster-Bats').

berg' zouden aandoen. Het in 1901 gekochte pand lieten ze het jaar erop tot de grond toe afbreken. Vervolgens verrees op dezelfde locatie een nieuw pand, waarin een logement en café werd gerealiseerd. Aanvankelijk werkte het echtpaar nog in hun oude taveerne aan de Vechtbrug, maar in het voorjaar van 1903 werd in het Salland's Volksblad aangekondigd dat notaris Stuart het koffiehuis - met drankvergunning - publiekelijk zou gaan veilen. Kruidenier Egbert Jan Boers bracht het hoogste bod uit en werd, met ingang van 1 mei 1905, de nieuwe eigenaar. Het gezin Frijling verhuisde daarop naar hun nieuwe pand nabij het splinternieuwe stationsgebouw van de Noordooster Lokaalspoorweg.

Het gezin bestond uit vier personen. Gerhardus Frijling - in de volksmond beter bekend als *Graads Frijling* - was geboren op nieuwjaarsdag 1875 in Stad Hardenberg, als oudste zoon van huisschilder Gerrit Frijling en Reintje Barendina Amsink. Ger-

hardus was aanvankelijk opgeleid als kleermaker, maar toen hij in 1900 in het huwelijk trad met Arendje Knol uit Ambt Ommen, was hij al tapper van beroep. Het echtpaar had op De Brink in Heemse twee kinderen gekregen: Reintje Barendina Zwaantina op 14 juli 1900 (twee maanden na hun huwelijk) en Herman Gerard (Herman), geboren op 21 december 1902.

Frijling opende de deuren van het nieuwe café bij het station ergens in het voorjaar van 1905, enkele maanden na de ingebruikname van de

Prentbriefkaart van de Stationsweg, met rechts het Stationskoffiehuis Frijling. Links het in 1913 gebouwde woonhuis van gemeentesecretaris W.G. Nijzink, gevolgd door het in 1911 gebouwde pakhuis 'Aurora' van de Coöperatie. (Collectie J. Woertel-van der Veen, Radewijk)

Portret van de vrienden Herman Gerard Frijling (links) en Jan Jakob Folkerts, het zontje van de boterdirecteur, ca. 1912. (Collectie A. Frijling, Heemserveen)

spoorlijn. Aanvankelijk konden de reizigers alleen maar in de richting van Zwolle reizen, maar in de loop van dat jaar reden er ook al stoomlocomotieven met rijtuigen vol passagiers richting Gramsbergen, Coevorden en Emmen. Vanaf dat moment werd het etablissement *Stationskoffiehuis Frijling* genoemd. De zaak van Frijling liep goed, fungeerde ten dele als 'wachtlokaal' voor de treinreizigers, maar er werden ook frequent vergaderingen belegd. Zo waren er bijeenkomsten en jaarvergaderingen van de landbouwvereniging, de tuindersbond, de bijenhoudervereniging enz. Notarissen organiseerden er veilingen, maar ook werden er aanbestedingen gehouden. Eind 1910 bijvoorbeeld zou de Coöperatieve Landbouwersbank en Handelsvereniging van Stad Hardenberg er de bouw van het pakhuis 'Aurora' aanbesteden.

Graads was een man met visie. Niet alleen hadden hij en zijn vrouw op een goed tijdstip dit koffiehuis geopend, maar ook wilde hij mee met de nieuwste ontwikkelingen. Zo kwam rond 1912 een groep belangstellenden bijeen om te inventariseren of er voldoende belangstelling zou zijn voor het verkrijgen van 'elektrisch licht'. Graads werd een van de leden van de voorlopige commissie die een lijst van geïnteresseerden zou aanleggen. In september 1913 bleek dat er voldoende animo was. Molenaar Hamberg schafte vervolgens een generator aan en kreeg toestemming van de gemeenteraad om de nodige elektriciteitspalen te plaatsen. Voortaan zou een deel - eerst in de woningen van de meest prominente inwoners - van de stad profiteren van elektrische verlichting, een noviteit!

Enkele jaren later, in april 1916, werd Graads ge-

kozen tot raadslid voor de gemeente Stad Hardenberg, in de vacature Ziegeler. Het Stationskoffiehuis was in die tijd geadresseerd aan de *Stationsweg* B-106. Pas jaren later zou de straatnaam gewijzigd worden in wat het heden ten dage nog is: Stationsstraat.

Op 16 december 1921 overleed Graads Frijling, op 46-jarige leeftijd. Zijn lichaam werd begraven op het oude

kerkhof Nijenstede. Zijn grafsteen staat er zo'n negentig jaar later nog altijd. Het drukke stationskoffiehuis werd vervolgens overgenomen door weduwe Arendje Frijling-Knol. Haar net volwassen zoon Herman was een maand voor het over-

lijden van zijn vader verhuisd naar Zwolle om er ervaring op te doen als kantoorbediende. Hij kwam begin februari 1922 terug naar Hardenberg om zijn moeder te kunnen assisteren. Ook de werkzaamheden aan de waag en de handel in varkens kon hierdoor op de oude voet worden voortgezet.

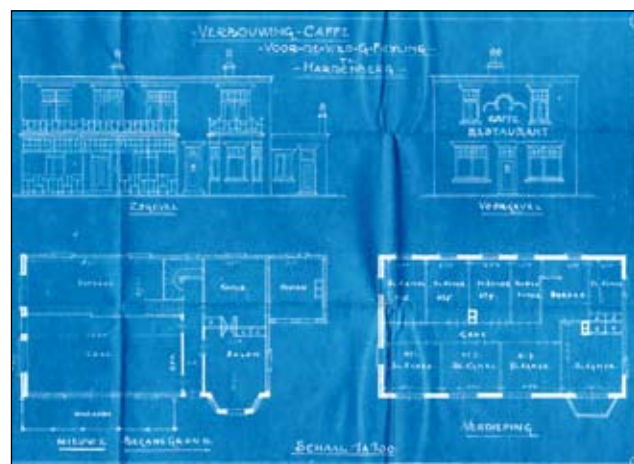

Drie maanden na het overlijden van haar man stuurde Arendje een verzoekschrift aan het gemeentebestuur. De gemeente had namelijk besloten om het maximum aantal drankvergunningen in de gemeente terug te brengen van zes naar vier, mede op instigatie van de Gereformeerde Vereniging voor Drankbestrijding Hardenberg-Heemse en de Nationaal-Christelijke Geheelonthoudersvereniging Hardenberg-Heemse. De vergunning voor het cafébedrijf van Frijling was afgegeven op naam van haar overleden man. Hierdoor bestond nu het gevaar dat Arendje de vergunning voor verkoop van sterke drank in het klein voor haar twee lokalen per 1 mei zou kwijtraken. Die vergunning had men al sinds 16 maart 1905, reden waarom zij er bij het gemeentebestuur op aandrang om het niet in te trekken, maar op haar naam te zetten. Als motivatie gaf ze mee dat haar café het enige café was in de nabijheid van het drukke spoorwegstation, alwaar geen buffet bestond (in het stationsgebouw was geen tapperij gevestigd). Ook bevond zich bij het Stationskoffiehuis Frijling de waag voor de af te leveren varkens en runderen en in haar lokaliteiten werden vele vergaderingen gehouden. Arendje was van mening dat onomstotelijk vaststond dat er behoefte was aan een

Deze bijzondere foto is gemaakt tijdens een kampeervakantie in Lochem, circa 1922. We zien v.l.n.r.: Vinke, Jan Bruins, Herman Bruins (van de eierhandel), Herman Bruins (van de meelhandel), onbekend, en de circa 20-jarige Herman Frijling. (Collectie A. Frijling, Heemserveen)

Deze bouwtekening uit 1923 van café Frijling is bewaard gebleven in het archief van de gemeente Stad Hardenberg.

drankvergunning op deze plek, ook *met het oog op het reizend publiek*. Ze verzocht daarom de Koningin voor te stellen de gemeente Stad Hardenberg te machtigen om voor haar koffiehuis een vergunning te verlenen boven het door de gemeente vastgestelde maximum. De gemeenteraad stemde in met haar verzoek. Bij Koninklijk Besluit van 17 mei 1922 kreeg Arendje de zeer gewenste toestemming. De machtiging werd afgegeven en zo kon het Stationskoffiehuis worden voortgezet, met de vergunning op haar naam.

Deze beslissing was cruciaal voor het voortbestaan van het horecabedrijf. Samen met haar zoon bestierde Arendje het drukke café en onverwijd gingen zij over tot de uitbreiding ervan. In 1923 lieten ze het pand grootschalig verbouwen door er een extra bouwlaag bij op te laten zetten. Daarbij werden op de bovenverdieping acht hotelkamers gerealiseerd, maar ook een bodekamer. De oude voorgevel werd volledig weggebroken en daarvoor kwam een nieuwe in de plaats, opgetrokken van nieuwe stenen. Het voorfront werd afgewerkt in fraai metselwerk met twee balkons, waarvan het grootste uitgevoerd in sierlijk smeedijzer tussen gemetselde kolommen. Volgens het bestek werden de nodige versieringen aangebracht voor ramen, bogen, drempels en 'uitmetselingen'. Op de benedenverdieping was vervolgens ruimte voor een grote zaal van 10 x 4,5 meter, een eetzaal en een salon. Voor het café werd een nieuwe *waranda* (veranda) aangebracht. Het geheel gerenoveerde stationskoffiehuis zou voortaan *Hotel-café-restaurant Frijling* heten, zoals in gemetselde stenen in het muurwerk was aangebracht. In advertenties werd het veelal kortweg 'Hotel Frijling' genoemd.

De uitbreiding en verbouw van stationskoffiehuis Frijling tot hotel-café-restaurant, anno 1923.

Datzelfde Hotel Frijling zou vijf jaar later op opmerkelijke wijze de landelijke kranten halen. In november 1928 namelijk kreeg Hardenberg een nieuwe notaris toegewezen, met als standplaats het vacante kantoor van notaris Zwamborn in Heemse. De nieuw benoemde notaris was mr. Frans Willem van Riemsdijk, een kleinzoon van de vroegere huisarts van Hardenberg met dezelfde naam. Notaris Van Riemsdijk was op 30 oktober 1928 officieel beëdigd en nog diezelfde dag met de trein in Hardenberg gearriveerd, afkomstig uit Andijk waar hij tot dat moment het

notarisambt had vervuld. Hij bracht de nacht door in één van de hotelkamers van Frijling, voor hij de volgende ochtend naar zijn nieuwe kantoor zou gaan. Wat er vervolgens gebeurde, is duidelijk geworden door het proces-verbaal dat bewaard is gebleven in het archief van de gemeente Stad Hardenberg. Gemeenteveldwachter Johannes Fredrikus Vosjan ging, zodra hij vernam van het bijzondere sterfgeval, meteen naar het hotel en beschreef wat hij aantrof:

In bovengenoemd hotel trof ik den zwager van den overledene aan, genaamd F.J.P. Moquette, arts te Nijverdal, die mij opgaf de namen van den overledene en wel Frans Willem van Riemsdijk, geboren te Hellendoorn den 15 juni 1879, van beroep notaris en wonende te Andijk. Verder heb ik gehoord, de hotelhoudster, genaamd Arendje Frijling-Knol, geboren den 26 nov. 1877 en wonende te Stad Hardenberg, wijk B-106, die mij verklaarde dat de overledene woensdagavond nog gezellig had zitten praten met haar. Hij was omstreeks elf uur naar bed gegaan en had gevraagd of ze hem den volgenden morgen om half acht wilde wekken. Zij had niets bijzonders aan hem vernomen. Den volgenden morgen half acht was de dienstbode naar boven gegaan om meneer te roepen, maar kreeg na drie keer op de deur te hebben geklopt geen antwoord. Daarop was zij zelf gaan kijken door een raampje en had gezien dat het niet in orde was. Men had besloten het slot van de deur te forceren, hetgeen geschiedde door grofsmid Leen Schuurman. Toen men toegang had, vond men hem liggen, reeds verstijfd. De dood was dus al reeds eenigen tijd ingetreden, hetgeen de ontboden dokter bevestigde.

Datzelfde jaar nog, op 17 december 1928, ontving de burgemeester van Stad Hardenberg een brief van 'eenige ingezetenen' van zijn gemeente. In die brief werd

met klem verzocht maatregelen te treffen zodat zij niet langer 's nachts tot een of twee uur hoefden te wachten op huisgenoten die dan nog uit het Café Frijling moesten komen. Letterlijk schreven ze:

Wanneer in Hardenberg alles in rust is, gaat het daar nog vroolijk toe. Vooral van zaterdag op zondag is het heel erg. Zou het niet mogelijk zijn om voor die personen die er niet logeeren een gebod in te voeren om tegen tien uur het café te verlaten?

Een fraaie foto van de Burgemeester Schuitemstraat, met het hotel-café-restaurant Frijling, gemaakt door de Hardenberger fotograaf Pieter van Grieken, ca. 1935. (Collectie Gemeentearchief Hardenberg)

Tennisen op de tennisbaan aan de (latere) Parallelweg in Hardenberg, met v.l.n.r. Frederiek Boerrigter (ze was een goede tennisspeelster en werd zelfs kampioen van Overijssel bij de dames), onbekend, Hennie Boerrigter, Herman Bruins en Dien Boerrigter.

De burgemeester nam de brief voor kennisgeving aan en verzocht Frijling om de sluitingstijden te respecteren. Of de brief van de verontruste ingezetenen verder nog enig effect heeft gesorteerd, valt te betwijfelen...

Vervolgens treffen we Hotel Frijling aan in de lokale media in 1930. In het begin van dat jaar werden er namelijk plannen gesmeed om te komen tot de oprichting van een heuse tennisbaan in Hardenberg. In een advertentie werden geïnteresseerden uitgenodigd voor een vergadering op 10 februari in Hotel Frijling. De initiatiefnemers waren Henk Vinke (wonend aan de Stationsstraat), Jan Bruins (wonend in de Fortuinstraat), Jan Nijman (eigenaar van de exportslachterij) en Herman Frijling zelf. Binnen een maand kwam het tot de daadwerkelijke oprichting van een tennisclub, want er was voldoende animo. Als bestuursleden werden gekozen: mej. Frederiek Boerrigter, onderwijzeres uit Baalder, en de heren Luten (voorz.), Resink (secr.), Vinke, Frijling, Nijman en Bruins. Een van hun eerste wa-

penfeiten was het realiseren van de tennisbaan. Daartoe werd in april al een aanbesteding gehouden door de aandeelhouders. De ontwerper van de tennisbaan en verdere werken was de lokale architect Jan Breukelman (bijgenaamd: Jan Flap) van de Gramsbergerweg. Eind juni al werd de tennisbaan officieel in gebruik genomen. Voorzitter Luten opende de bijeenkomst die ook werd bijgewoond door de kort daarvoor opgerichte Sportcommissie. Het terrein waarop de tennisbaan gerealiseerd was, was beschikbaar gesteld door caféhouder Herman Frijling. Hij bezat namelijk gronden aan de overzijde van het spoor. Daarop liet Frijling ook een aantal woningen bouwen, die hij vervolgens verhuurde aan de families Altena, Valkman en Ten Brinke. De woningen staan er nu nog aan de 'zwarte' Parallelweg.

Zoals vermeld was aan het hotel-café een waag verbonden. Daar kwamen de boeren met hun var-

kens en runderen die voor de handel bestemd waren, om ze te laten wegen. De waag was geplaatst in een naast het hotel gebouwde schuur (daar waar nu snackbar Rian gevestigd is). De gewogen dieren werden per gewicht verhandeld. Vooral werden er grote aantallen varkens gewogen van de nabijgelegen exportslachterij de N.V. Bacon Factory Hardenberg van de familie Nijman. Naast het wegen van de varkens werd er ook in beesten gehandeld door de familie Frijling. Daar was Graads al kleinschalig mee begonnen, maar voor zoon Herman werd het uiteindelijk de belangrijkste bron van inkomsten. Vele jaren is hij in dienst geweest van de exportslachterij. Herman kende alle boeren bij hun bijnaam, maar moest telkens naar hun echte naam vragen wanneer hij die op een weegbriefje moest zetten. De waag heeft bestaan tot in de jaren '60 van de vorige eeuw. Het werd overbodig toen men ertoe overging om geslacht af te rekenen. De dieren hoefden toen niet langer levend gewogen te worden. Het archief van de voormalige gemeente Stad Hardenberg bevat verschillende brieven die verzonden zijn door de familie Frijling, waarin ze vragen om de sluitingsuren van het café te verruimen ten tijde van bijzondere evenementen in hun zaak. Ook is een brief van het gemeentebestuur aan de weduwe Frijling, gedateerd 30 mei 1932, bewaard gebleven. In die brief wordt de hotelhoudster meegedeeld dat er van gemeentewege geen bezwaren zijn tegen het plaatsen van een reclamebord aan de Gramsbergerweg en Bruchterweg. Op die borden werd het *Bondshotel Frijling tegenover het Station* aangeprezen, ondermeer door te verkondigen dat alle kamers beschikten over stromend water!

In de zomer van 1932 sloeg de bliksem in het pand van Frijling. De goot ging aan gruzelementen, maar verder viel de schade mee. De lagere school aan de Kerkstraat (nu De Kastanjehof) werd ook geraakt door het onweer, maar daarbij versplin-

Briefhoofd, anno 1932.

terde slechts een vlaggenstok. De bliksem-afleider van de Zuivelfabriek Salland bewees een goede dienst toen het eveneens door het hemelvuur getroffen werd. Twee jaar later, op 11 augustus 1934, werd in Hardenberg het openluchtzwembad op De Marsch geopend. Bij het bad was een heus paviljoen of theehuis gerealiseerd. Dat theehuis werd vanaf de opening geëxploiteerd door de uitbaters van het Hotel Frijling.

Herman Frijling trouwde op 6 juni 1935 in Avereest met Maria Schotkamp. Zij was een dochter van de aannemer Lucas Schotkamp uit Demersvaart. Het echtpaar bestierde samen het etablissement bij het station, geholpen door moeder Arendje en enkele bedienden. Toch stuurde Arendje meteen een brief naar de gemeente, waarin ze vroeg om de vergunning voor de 'verkoop van sterke drank in het klein', die zij sinds 1922 op naam had staan, over te zetten op naam van haar zoon. De vergunning gold voor de zogenaamde 'ge-

lagkamer' en de daarachter gelegen kamer, gelegen aan de Stationsweg B-152. Uit een opgave van de inspecteur van de invoerrechten en accijnzen in Almelo blijkt dat men in 1936 in het café ruim 350 liter sterke drank had verkocht. Daarmee was café Frijling een goede tweede in de stad. Alleen het grote café Leering aan de Markt zette jaarlijks meer om. Bijna ieder jaar, rond 1 mei, namen ze nieuwe dienstboden aan: Aaltje Drenthen, Hermina Veurink, Geesje van der Veen, Berta Jeurink, Anna Kwant en Janna Dekker hielpen in de huishouding. Ook was er een heuse kel-

ner in dienst: Hermanus Johannes Woltman. Herman en Marie Frijling kregen op 22 juni 1937 een zoon, Arend (Aart) genaamd.

Er is nog een aardige anekdote uit de tijd dat Herman Frijling caféhouder was. Zo kwam er eens een boerenjongen uit Baalder in het café. De jongeman was met de trein teruggekomen uit Amersfoort, alwaar hij zes weken intern was opgeleid voor militaire dienst. Die zes weken in het westen hadden hem 'stadse fratsen' gegeven, want hij vroeg aan Herman: *Is d'r ok nog een fiets voor mij gekomme?*, waarop Herman antwoordde: *Ik kan oe nie verstaan!* De vraag en het antwoord werden een aantal malen herhaald, totdat de jongen weer 'gewoon' Boalders plat sprak en Herman hem netjes antwoord gaf...

Dat er soms ook 'bijzondere gasten' in het café kwamen, blijkt wel uit een advertentie in De Vechtstreek van 11 maart 1939. Daarin adverteerde ene M. Wesselink, als opvolger van wijlen de heer A. Kaspar, dat hij als magnetiseur spreekuur zou houden in 'Hotel Frijling tegenover 't station'. Uit overlevering is bekend dat de magnetiseur bijvoorbeeld mensen liet 'zwemmen' in houtkrullen die op de grond van het café waren uitgestrooid. Hij haalde allerlei 'grappen' met ze uit. Eén van zijn cliënten werd daarom gekschend door de stamgasten *Flip in de krull'n* genoemd. De kleine Aart mocht ook rondkruipen over de vloer van 't café. Hij weet nog goed dat hij onder 't biljart doorkroop, de stekker aanraakte en vervolgens een flinke optater kreeg. Voor dat biljart moesten de caféhouders in Stad Hardenberg overigens een zgn. 'biljartbelasting' betalen. In de zomer van 1938 waren ze gezamenlijk in de pen geklommen met het verzoek om die

'hooge personele belasting' af te schaffen. In de meeste andere gemeenten van ons land was die belasting al afgeschaft of aanmerkelijk verlaagd. De kroegbazen Frijling, Leering en Ten Cate gaven aan dat ze anders genoodzaakt waren afstand te doen van de biljarttafels...

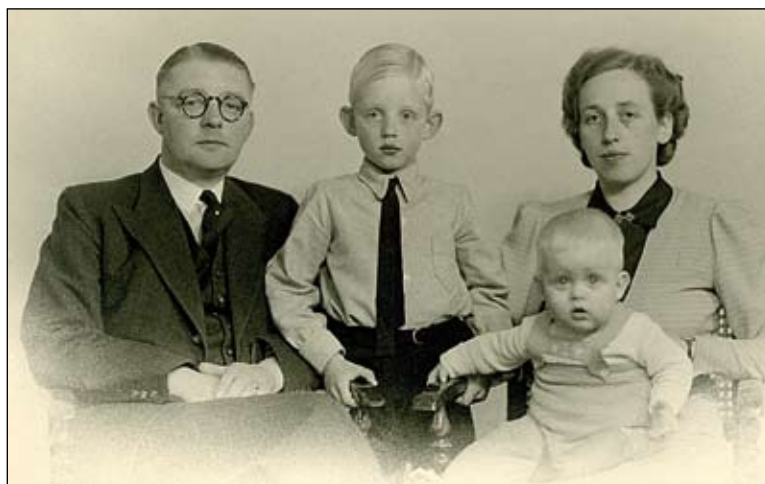
En toen brak de oorlog uit. De Overijsselsche Courant schreef op 16 augustus 1940 dat op

Jeugd in zwemtenue bij zwembad De Marsch. V.l.n.r. bovenste rij: .. Centen, Wim Drenthen, Leo Capelle, Aart Frijling en Hans Coesveld. Onderste rij: Janny Horsman, Marieke de Nooij, Jopie Meijer, Margot Mulder en .. Valkman. (Collectie A. Frijling, Heemserveen)

initiatief van de afdeling Hardenberg-Heemse van de Chr. Vereniging van Huisvrouwen een vijftigtal kinderen uit het zwaar getroffen Rotterdam naar onze streek was gehaald. Vele belangstellenden waren naar het station gekomen om de aankomst van de kinderen bij te wonen. Daar werden ze verwelkomd door de voorzitter, mevrouw Boekhoven, in het bijzijn van burgemeester Oprel. De kinderen werden eerst getraceerd op een kop warme chocolademelk en een krentenbol in Hotel Frijling, waarna ze over de vele pleegouders werden verdeeld. Verschillende pleegouders waren met paard en wagen naar Frijling gekomen, zodat de 'vakantie in Hardenberg' voor vele Rotterdamertjes begon met een fraaie rijtoer door onze omgeving...

Het 'werken' in een café vond opa Lucas Schotkamp maar helemaal niets voor zijn dochter. Hij vond ook dat zij dat eigenlijk helemaal niet aankon. De aannemer zelf was in 1939 al gaan rentenieren. Hij bewoonde het door hemzelf gebouwde riante woonhuis op de hoek van de Stationsstraat en de Julianastraat in Hardenberg en bezat zo'n dertien woningen die hij verhuurde. Schotkamp herhaalde regelmatig dat hij de horeca niet waardig genoeg vond en dat leidde er uiteindelijk toe dat Herman Frijling 'luisterde' naar het dringende advies van zijn schoonvader om de horecagelegenheid - eigenlijk tegen zijn zin - van de hand te doen. Het was in 1941, ten tijde van de Tweede Wereldoorlog, dat hij huurders vond voor zijn zaak. Het waren Wicher Akkerman en Elizabeth van der Laan uit het Groningse Nieuwe-Pekela. De familie Frijling verhuisde op 1 september van dat jaar naar de door vader Schotkamp in 1938, voor 8000 gulden, gebouwde dubbele woning aan de Gramsbergerweg. Dit fraaie pand, gebouwd naar

Het gezin Frijling, kort na hun verhuizing naar de Gramsbergerweg, met v.l.n.r. Herman Gerard Frijling, Arend (Aart) Frijling, Henk Frijling en moeder Maria Schotkamp, ca. 1943. (Collectie A. Frijling, Heemserveen)

Aart Frijling op de driewieler en vriendje Eg Vinke op een trapauto, gefotografeerd voor de zaak van K. Vinke aan de Stationsstraat, ca. 1940. (Collectie A. Frijling, Heemserveen)

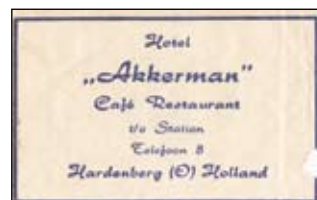

een ontwerp van L. Breukelman, was gebouwd naast de onderwijzerswoning van de Mulo. Het linker gedeelte werd betrokken door de familie Frijling en het rechter werd bewoond door zus Dien Schotkamp en echtgenoot Bertus Lensen. Herman Frijling legde zich in 't vervolg volledig toe op de handel in varkens.

Hotel Akkerman

De nieuwe uitbaters van het oude hotel-café-restaurant bij het station waren dus Wicher Akkerman en zijn vrouw. Voor hun komst naar Hardenberg was het echtpaar ook al werkzaam in de horeca. In Nieuwe Pekela huurden ze namelijk het hotel Te Bos. Een vertegenwoordiger had hen geattendeerd op het te huur staande café in Hardenberg, en zo waren ze in zuidelijke richting hun geluk gaan beproeven. Aanvankelijk - tijdens de oorlogsjaren - huurden de Akkermans het pand, maar later (op 6 juni 1947) kochten ze het van de familie Frijling. Tijdens die bezettingsjaren waren de hotelkamers gevorderd door Duitse officieren die er lagen ingekwartierd.

Wicher Akkerman was, zoals dat zo mooi heette, 'commissionair van de varkens'. Als tussenpersoon sloot hij in eigen naam overeenkomsten, maar voor rekening van een opdrachtgever. Hij was in die hoedanigheid verplicht om de identiteit van zijn opdrachtgever geheim te houden. 's Maandags werden varkens afgeleverd. Kooplui kwamen van de markt terug en waren vaak enigszins beschonken. Na nog een aantal

alcoholische versnaperingen 'bij Akkerman' fietsen ze verder en legden nog een keer aan bij 'Tonnis aan 't Kanaal', alvorens huiswaarts te keren...

Café Akkerman had vele stamgasten. Vooral 's avonds was het er vaak druk. Er werden verschillende spelletjes kaart gespeeld, waaronder bridgen, maar ook kon er gebruik worden gemaakt van de biljarttafel. De hotelkamers werden meest verhuurd aan vertegenwoordigers die in het restaurant o.a. de welbekende boerenuitsmijters konden bestellen. 's Winters was er op de maandagen een grote pan met erwtensoep voor de kooplui van de markt. Boer Wieferink van de Stobbenhaar vroeg dan: *Vrouw Akkerman, he-j d'r wel een boel beuze in?* De Radewijker hield kennelijk van veel vlees, spek en worst in de soep. Bruiloften werden er niet gehouden, want daarvoor was het etablissement te klein. Vergaderingen waren er talloze.

De omgeving van het café was zeer kinderrijk. De drie kinderen van Akkerman, Ida Trijntje Elizabeth (Ida), Elizabeth (Elly) en Okko (Koos), konden er hun hart ophalen en beleefden er een zeer fijne jeugd, samen met de speelkameraadjes van de families Hiddink, Geerligts, Stegeman, Vinke, Bruins, Ten Brinke en Kuiper.

Aan het einde van de jaren '50 bedacht de gemeente dat het oude café-hotel bij het station zou moeten verdwijnen, om plaats te maken voor een verkeersplein. De gemeente wilde de opstallen en ondergrond aankopen om de gebouwen vervolgens te kunnen 'amoveren'. Het Hotel Akkerman was opgenomen in het op 10 juni 1959 vastgestelde uitbreidingsplan, genaamd 'Stad Hardenberg'. Daarin was bepaald dat het perceel moest worden heringericht voor verbreding van de Stationsstraat, woning- en winkelbouw en doortrekking van de Lage Gaardenstraat. Drie onpartijdige deskundigen werden ingeschakeld om Akkermans bezittingen te taxeren. De gebouwen zouden een waarde vertegenwoordigen van ca. f. 62.000, de naastgelegen schuur f. 9.700 en de uitloop van de waag f. 3.000. De aankleding van het hotel, vloerbedekking, zonneschermen, gordijnen et cetera zou f. 8.000 waard zijn. Uit het bewaard gebleven taxatierapport valt op te maken dat het pand bestond uit een café-zaal, eetzaal, gang, dubbele w.c., twee woonkamers, een keuken, een kelder en onder de café-zaal een bierkelder. Op de verdieping waren een toilet, voorraadkamer, twee privéslaapkamers en vijf hotelkamers, alle voorzien van vaste wastafels en een balkon over de gehele breedte van het pand.

Er was nog geen centrale verwarming. Akkerman oefende, volgens hetzelfde rapport, in de opstallen een goed rendend bedrijf uit.

Akkerman kwam daarop met een plan om een geheel nieuw hotel te laten bouwen, geholpen door de directie van het Hengelose filiaal van de Amstel Brouwerij, voor een totaal bedrag van f. 643.000. Het nieuwe hotel-restaurant zou moeten verrijzen op de westelijke oever van de Vecht, nabij de nieuwe brug (de Prins Bernhardbrug), zo'n 200 meter verwijderd van het nieuwe gemeentehuis, met *uitzicht naar*

het zuiden op de Vecht- en Veerdelta. Een klinkeende naam had Akkerman ook al, namelijk 'Gulden Spoor'. Het lag in de bedoeling het hotel later uit te breiden met een zaal voor zeshonderd zitplaatsen. Het Noord-Oosten van 20 december 1963 schreef erover:

De plannen zijn thans definitief en tevens heeft de afdeling recreatie van het ministerie van Economische Zaken er haar goedkeuring aan gehecht. Voorlopig zullen er 25 à 30 bedden worden geplaatst. Er zal bovendien een restaurant worden ingebouwd, een zaalruimte en een terras langs de weg. Het oude gebouw gaat naar de gemeente. Het wachten is nu nog op de bouwvergunning van het rijk.

De plannen kwamen echter niet verder dan de teken-tafel. De vergunning kwam er niet en Akkerman bleef actief op het oude plekje nabij het station. De gemeente liet haar plannen voor een verkeersplein varen. In april 1964 droeg Wicher Akkerman de leiding van het hotel over aan zijn schoonzoon Kees Koesveld die getrouwd was met zijn dochter Ida. Wicher beperkte zich zelf voortaan tot zijn werkzaamheden als

Wicher en Elizabeth Akkerman met de dochters Elly en Ida en zontje Koos (op de arm). (Collectie I. Spanjer-Akkerman, Hardenberg)

Een dia van het Hotel Akkerman uit de fotonalatenschap van wijlen ds. E.J. Loor, circa 1963. (Collectie Gemeentearchief Hardenberg)

inkoper van de firma Udemä uit Gieten. In datzelfde jaar kocht de gemeente Hardenberg een stukje grond van Akkerman om de Lage Gaardenstraat door te kunnen trekken tot aan het Stationsplein. Op dat perceel stond nog een zgn. 'varkensloop', een gedeeltelijk met pannen gedekt afdak, omgeven door een houten afrastering. De varkensloop was een open aanbouw van de varkenswaag, de aangrenzende bergschuur. De opstal werd gesloopt en de weg werd doorgetrokken. Het waaggebouw werd in die tijd nog gebruikt voor het wegen en verladen van varkens voor een inkooporganisatie, waarvan Akkerman bestuurslid was.

Café Stroeve en Kota Radja

Kort na de overname door het echtpaar Koesveld ging het hotel ook open op zondag. Dat was opmerkelijk, want in die tijd was er geen enkel horecagelegenheid op de rustdag geopend. De bezoekers van het nabij gelegen Röpcke-Zweersziekenhuis, die vaak uren moesten wachten op een bus of trein, konden voortaan van Hotel Akkerman gebruik maken om een kopje koffie te drinken. Eind 1964 besloot het echtpaar om het oude hotel geheel te laten restaureren en in oude luister te herstellen. Ook verbonden ze een nieuwe slijterij aan het bedrijf, dat door een afzonderlijke ingang bereikbaar was. De drankwinkel werd kort voor kerst 1964 officieel in gebruik genomen. Het horecabedrijf zou nog vier jaren in handen blijven van Koesveld, waarna het werd verkocht aan Harm Stroeve uit Steenwijkerwold. Gedurende de jaren zeventig werd het geëxploiteerd door Stroeve. De naam van het pand veranderde na dertig jaar 'Hotel Akkerman' in 'Café Stroeve'. Aan het begin van het volgende decennium was de exploitatie beëindigd en kwam het pand leeg te staan. Het werd er niet beter op, getuige de foto die bewaard is gebleven uit 1981.

Uit datzelfde jaar 1981 dateren de 'wilde plannen' van een viertal heren om het pand te verbouwen en uit te breiden tot een chique café-restaurant. De heren Reinder Jonkhans uit Radewijk, Gerrit

Foto van café Stroeve, met deels gebarricadeerde ruiten, anno 1981. (Collectie Gemeentearchief Hardenberg)

Muller (eigenaar van een meubelzaak) uit Hardenberg, dokter Jan van der Hoeven uit Hardenberg en Henk van Wezel (directeur van Larcom) hadden het pand gezamenlijk gekocht. Het bleef echter bij plannen toen zich uit onverwachte hoek een kandidaat-koper meldde voor het enigszins vervallen horecaperceel.

Het college van Burgemeester en Wethouders van Hardenberg werd benaderd door een zekere C.C. Wang uit Raalte die plannen ontvouwde om er een Chinees-Indisch restaurant te vestigen. Het viermanschap verkocht daarop het pand, zonder er enige marge op te hebben gemaakt, door aan de Chinese ondernemer. In april 1981 openden de deuren van 'Kota Radja'. Inmiddels, zo'n dertig jaren later, is het nog altijd in gebruik als chinees restaurant, hoewel het al een aantal malen van eigenaar is veranderd. Op de achterzijde van het restaurant, hoog boven in de gevel, is nog altijd een herinnering zichtbaar aan de tijd dat het wijd en zijd bekend stond als 'Hotel Frijling'.

Bronnen:

- Gemeentearchief Hardenberg: bestuursarchief gemeente Stad Hardenberg (1914-1941), bestuursarchief gemeente Hardenberg (1941-2000)
- Collectie 't Stadhuus: diverse jaargangen van het Salland's Volksblad, De Vechtstreek en Het Noord-Oosten
- Historisch Centrum Overijssel: archief van de Kamer van Koophandel en kadastraal archief

Met dank aan:

- A. Frijling, Polenweg 17, Heemerveen
- I. Spanjer-Akkerman, Burgemeester Bramerstraat 186, Hardenberg